

IX Col·loqui internacional sobre llengües i cultures paleohispàniques (Barcelona, del 20 al 24 d'octubre de 2004). — Els col·loquis internacionals sobre llengües i cultures paleohispàniques acumulen ja una relativament llarga tradició de trenta anys, des que en 1974 tingué lloc el primer d'ells a Salamanca. D'ençà d'aleshores i fins en aquest novè col·loqui, aquestes reunions d'abast internacional i d'un altíssim nivell han estat caracteritzades per dos trets que li confereixen la seva particular fesomia: llur caire itinerant i la voluntat de no deixar passar massa temps entre col·loqui i col·loqui, per bé que les dificultats inherents a la preparació d'un congrés d'aquestes característiques no han permès d'establir un ritme regular, i els lapses de temps al llarg de la seva història oscil·len entre els dos anys transcorreguts entre el primer i el segon i els cinc anys que han separat altres dates de la reunió, entre elles aquesta i la immediatament anterior, que s'escaigué a Salamanca l'any 1999. Dóna la impressió que és la forta voluntat col·lectiva de sobreposar-se a les feixugues complicacions que l'organització d'aquesta mena d'actes comporta la que manté viva aquesta tradició, la desaparició de la qual seria sens dubte una greu pèrdua per a un camp de recerca clarament interdisciplinari que necessita, com cap altre, de la periòdica avaluació dels avenços assolits i de l'interromput intercanvi d'idees i informacions.

El caire itinerant dels col·loquis de paleohispanística permet de traçar un mapa clar dels llocs de referència internacional per a aquesta àrea d'investigació. Cada col·loqui va unit a un nom o uns noms cabdals de la disciplina (per exemple, Tübingen i Tovar, Vitòria-Gasteiz i Mitxelena-Gorrochategui, Colònia i Untermann, Salamanca i Villar, per citar-ne només uns quants), i en aquest sentit, no és cap sorpresa que Barcelona hagi estat la seu del IX Col·loqui: l'organització d'aquest darrer col·loqui va lligada íntimament al professor de la Universitat de Barcelona Javier Velaza, qui en els darrers anys ha esdevingut una figura preeminent en l'epigrafia paleohispànica. Ell ha estat l'artífex d'aquest fructífer col·loqui que ha palesat, un cop més, la vitalitat d'aquests estudis.

El col·loqui ha estat articulat al voltant de sis ponències i un "taller de discussió" i, com és habitual, les diferents disciplines que convergeixen en el camp de la paleohispanística —arqueologia, història, epigrafia i interpretació lingüística— han estat a bastament representades.

Centrant-nos en els dos darrers tipus d'acostament —els més interessants per als lectors d'aquesta revista—, cal assenyalar el general alt nivell de les contribucions presentades. Remarquem d'entrada la creixent presència de la tipologia lingüística com una eina que pot donar resultats interessants —tot i que per ara encara limitats— en l'estudi d'una llengua tan impenetrable com l'ibèric. Sensible al potencial innovador d'aquest enfocament, Velaza volgué expressament que una de les ponències estigués a càrrec d'un dels més conspicus impulsors de l'aproximació tipològica a l'ibèric, X. Ballester ("Lengua ibèrica: hacia un debate tipològi-

co”), encara que, al meu parer, el ponent no va anar més enllà d’anteriors treballs seus. Altres comunicacions de contingut lingüístic van ser realment interessants. Notem entre elles la prudent —en la línia del seu mestre J. Untermann— aproximació als possibles verbs ibèrics d’A. Quintanilla, la sòlida exposició d’E. Luján sobre topònims documentats directament en ibèric, o el molt suggerent intent d’E. Orduña de trobar numerals —inquietantment similars als bascos— en els textos ibèrics. Pel que fa al vessant epigràfic, sens dubte una de les seccions que més interès i curiositat desperta és la presentació de novetats en la documentació directa de les llengües paleohispàniques —encara recordo la forta impressió que causà a Colònia el mosaic de Caminreal amb l’anomenada “inscripció de Likine”— i, en aquest sentit, no van faltar algunes novetats remarcables, tant del món ibèric com del món celtibèric. Amb molt bon criteri, aquestes novetats es van concentrar en l’esmentat “taller de discussió” que sota el títol “Nuevos hallazgos, nuevas interpretaciones” tancà el col·loqui.

Però la novetat més important del col·loqui pel que fa a l’estudi epigràfic i lingüístic de les llengües paleohispàniques va venir de la mà de J. Ferrer, qui, dintre del “taller de discussió”, va presentar una comunicació titulada “Novetats sobre el sistema dual de diferenciació gràfica de les oclusives”. La idea que a l’escriptura ibèrica del nord-oest es desenvolupà un intent de reflectir l’oposició entre oclusives sordes i sonores mitjançant marques diacrítics, suggerida per primer cop per J. Maluquer fa més de trenta anys, havia anat guanyant cada vegada més adeptes, a mida que la nova documentació de l’ibèric en fornava més possibles exemples. Hi havia, però, dificultats que obstaculitzaven la plena acceptació de la hipòtesi, entre elles, d’una manera molt particular, la manca de diferenciació diacrítica per al signe *ta*. J. Ferrer va presentar aquesta peça del trencaclosques que mancava, i ho va fer de manera convincent, proposant que un signe abans considerat una variant de la forma per a la síl·laba *bo* era en realitat *ta* amb diacrític. És la seva una d’aquelles solucions que, per la seva senzillesa, fa exclamar: ‘¿Com és que ningú no ho havia vist abans?’. Com assenyala públicament Velaza durant el col·loqui, es tracta potser de la novetat més gran pel que fa al sistema d’escriptura ibèrica des que Gómez Moreno va dur a terme el seu desxiframent. Les conseqüències, a més, arriben fins i tot al celtibèric, car C. Jordán —com ja va mostrar al mateix col·loqui i ara recull a la seva recent monografia (C. Jordán, *Celtibérico*, Saragossa, 2004)— ha establert amb claredat que la proposta de Ferrer funciona també en el sistema gràfic d’origen ibèric emprat per a escriure aquesta llengua i ja n’ha tret profit amb interpretacions totalment noves i molt persuasives d’alguns mots celtibèrics.

En definitiva el IX Col·loqui ha estat un encontre molt profitós que ha complert amb escreix els seus objectius, entre ells un que, tot sol, justifica i compensa l’esforç esmerçat en organitzar-lo per J. Velaza i els seus col·laboradors: estimular la recerca mitjançant una allau de nous testimoniatges i visions innovadores. [I.-X.A.]